

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1 від «1» вересня 2020 р.
Завідувач кафедри
 проф. Острянка А.М.

СИЛАБУС
навчального курсу
«Українське архівознавство»

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність – 014 Середня освіта (Історія)
Освітній ступінь – магістр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – залік

Викладач – Коваленко Олександр Борисович, кандидат історичних наук,
професор, професор кафедри історії України, археології та краєзнавства

Тел.: роб. +38(046)777-391; моб.+38(066)731-49-45

E-mail: olexkov@ukr.net

Години консультацій : щосереди 13:00 - 14:00 (№ 308)

1. Анотація курсу

Навчальний курс «Українське архівознавство» розрахований на студентів магістратури спеціальності 032 Історія та археологія і побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECES).

Він викладається у I семестрі й передбачає 20 годин лекцій, 10 годин практичних занять і 90 годин самостійної роботи.

2. Передреквізити курсу

Успішне засвоєння навчального курсу «Українське архівознавство» передбачає оволодіння навчальним матеріалом з історії України, української історіографії та спеціальних історичних дисциплін.

3. Постреквізити курсу

Отримані у процесі курсу «Українське архівознавства» знання, вміння та навички можуть бути застосовані для засвоєння навчального матеріалу курсів «Історія Чернігово-Сіверщини», «Друга світова війна та проблеми історичної пам'яті українського народу».

4. Мета курсу

Курс «Українське архівознавство» має на меті:

- визначити об'єкт, предмет, джерельну базу та завдання курсу;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з історією, теорією та практикою архівної справи в Україні;
- з'ясувати основні напрями та форми діяльності архівних установ;
- схарактеризувати особливості польової, камеральної та едиційної археографії;
- сформувати вміння застосовувати набуті знання у науковій, педагогічній та просвітницькій діяльності.

5. Завдання / очікування курсу

Магістр повинен вміти:

- працювати з історичним документами, які зберігаються в архівних установах України;
- використовувати різні форми презентації архівних документів;
- застосовувати набуті знання з українського архівознавства у подальшій педагогічній, науковій та просвітницькій діяльності.

Програмні результати навчання

ПРН2. Базові знання з організації та проведення наукових досліджень.

ПРН3. Базові знання методології та методів історичних досліджень та технологій історіописання, їхнього застосування в наукових дослідженнях.

ПРН4. Базові знання основних етапів розвитку історичного мислення та пізнання, становлення понятійного апарату історичної науки.

ПРН5. Базові знання застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій в історичних дослідженнях.

ПРН6. Базові знання про інформаційні ресурси історичної науки, історичні джерела та способи роботи з ними.

ПРН11. Уміння аналізувати відмінності в історіографічних концепціях, підходах та поглядах на пізні історичні проблеми;

ПРН12. Уміння демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі;

ПРН13. Уміння організовувати практичне вирішення проблем охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України;

ПРН14. Уміння планувати дослідницькі проекти з історії, археології, історіографії, джерелознавства, краєзнавства та ін.;

ПРН19. Уміння упорядковувати історичні джерела у відповідності до їхнього інформаційного потенціалу при розробці конкретної науково-дослідницької теми та реалізації археографічних проектів;

ПРН20. Уміння формулювати мету та завдання конкретного історичного дослідження;

ПРН21. Уміння всебічно розглядати дослідницьку проблему з використанням відповідних джерел і наукової літератури;

ПРН22. Уміння аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві;

ПРН23. Уміння інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук та природничих для вирішення актуальних проблем історії та археології;

ПРН24. Уміння пояснити значення історико-культурної спадщини для розвитку людства в цілому та окремих спільнот;

ПРН29. Уміння узагальнити результати дослідницької (дипломної) роботи, готувати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі та рекомендувати шляхи їхнього використання;

ПРН32. Уміння визначати культурно-історичну цінність предметів старовини, використовувати наукову літературу, каталоги для їхньої класифікації.

ПРН33. Уміння застосовувати законодавство про збереження і охорону пам'яток історії та культури.

6. Організація навчання

Тематичний план

№	Назва теми	Усього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1					
1.	Вступ до курсу		2		2
2.	Першовитоки архівної справи в Україні		2		2

3.	Розвиток архівної справи в Україні у XIX – на початку XX ст.		2		2
4.	Радянське архівне будівництво в Україні		4	2	4
5.	Архівна справа в незалежній Україні		2		2
	Усього		12	2	12
	Модуль 2				
6.	Архівна система та мережа архівних установ		2		18
7.	Організація роботи архівів		2	6	40
8.	Науково- дослідна та науково-методична робота архівних установ		2		
9	Українська археографія		2	2	20
	Усього		8	8	78
	Разом за курс		20	10	90

7. Тематика практичних занять

1. Архівна спадщина української еміграції.
2. Організація роботи архівного підрозділу установи.
3. Організація роботи архівного відділу міської ради.
4. Організація роботи державного архіву області.
5. Основні етапи розвитку української археографії.

8. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота передбачає опрацювання рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять і написання рефератів відповідної тематики.

9. Порядок оцінювання та розподіл балів за рейтинговою системою

	Лекційні заняття (1 бал за роботу на лекції)	Практичні заняття (до 6 балів за роботу на семінарі)	Самостійна робота	Екзамен	Разом
Кількість балів	до 20 балів	до 30 балів	до 25 балів	до 25 балів	100

10. Критерії оцінювання знань студентів за вимогами ECTS

Робота на лекціях оцінюється за наступними критеріями: відвідування лекційних занять, грамотність та охайність ведення конспекту.

Робота на практичних заняттях оцінюється за наступними критеріями:

- 5–6 балів – студент не мав пропусків занять без поважних причин, у повному обсязі опанував навчальний матеріал, робить аргументовані висновки, демонструє вміння використовувати набуті знання;
- 3–4 бали – студент володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, здатний частково застосовувати набуті знання у процесі вирішення практичних завдань;
- 1–2 бали – студент загалом володіє навчальним матеріалом, але у процесі його викладу припускається неточностей, відчуває труднощі у формулюванні висновків.

Самостійна робота оцінюється в залежності від якості підготовки до практичних занять і написання рефератів.

11. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
83-89	B	добре
75-82	C	
68-74	D	
60-67	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Політика курсу

Студент має відвідувати заняття усіх видів відповідно до затвердженого розкладу. У разі відсутності на заняттях з поважних причин, передусім через хворобу,

слід надати довідку з медичної установи. Студент має право відпрацювати пропущені заняття у визначений викладачем час.

13. Політика академічної доброчесності

Дотримання студентами норм академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальної програми, завдань поточного підсумкового контролю результатів навчання;
- обов'язкове посилання на джерела використаної інформації;
- дотримання норм законодавства про авторське і суміжні права
- надання достовірних відомостей про результати власної діяльності, використані методи дослідження та джерела інформації.

14. Перелік питань до екзамену

1. Об'єкт, предмет і завдання українського архівознавства.
2. Джерельна база українського архівознавства.
3. Основні етапи розвитку українського архівознавства.
4. Архіви княжої України-Русі.
5. Розвиток архівної справи на українських землях за литовсько-польської доби.
6. Архівна справа в Українській козацькій державі.
7. Мережа архівних установ в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.
8. Губернські вчені архівні комісії та їх внесок у розвиток архівної справи на українських землях.
9. Архівна справа в Україні за доби визвольних змагань.
10. Радянське архівне будівництво в Україні.
11. Архівна справа у незалежній Україні.
12. Національний архівний фонд України.
13. Мережа архівних установ України.
14. Зарубіжна архівна україніка.
15. Виробничі підрозділи архівів та основні архівні технології.
16. Класифікація та експертиза цінності архівних документів.
17. Архівне описування та науково-довідковий апарат.
18. Забезпечення збереженості документів.
19. Науково-дослідна та науково-методична робота архівних установ.
20. Основні напрями використання архівних документів.
21. Основні форми використання архівних документів.
22. Архівна евристика.
23. Основні етапи розвитку української археографії.
24. Основи напрями сучасної української археографії

15. Список рекомендованої літератури

Основна

Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 р. – К., 1994.

Закон України від 13 грудня 2001 р. «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи». – К., 2002.

Архівістика: термінологічний словник. – К., 1998.

Архівознавство: підручник. – К., 1998.

Джерелознавство: довідник. – К., 1998.

Українська архівна енциклопедія. – К., 2008.

Хрестоматія з архівознавства. – К., 2003.

Додаткова

Актуальні проблеми розвитку архівної справи в Україні. – К., 1996.

Архівне будівництво на Чернігівщині. 1921–1941 рр.: збірник документів та матеріалів. – Чернігів, 2002.

Боряк Г.В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр «Археографічна україніка». Архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи. – К., 1995.

Боряк Т. Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945–2010). – Ніжин, 2011.

Державний архів Чернігівської області: путівник. – Чернігів, 2001.

Кеннеді Грімстед П., Боряк Г. Доля скарбів української культури під час Другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв. – К., 1991.

Козлов В.П. Тайны фальсификации: анализ подделок исторических источников XVIII – XIX веков. – М., 1996.

Маврін О.О. Неочікувані здобутки втраченого часу: теорія і методика археографії в УРСР (40 – 80-і рр. ХХ ст.). – К., 2018.

Матяш І. Архівна наука і освіта в Україні 1920 – 1930-х років. – К., 2000.

Матяш І. Архівознавство: методичні засади та історія розвитку. – К., 2012.

Матяш І. Особа в українській архівістиці: біографічні нариси. – К., 2001.

Матяш І. Українська архівна періодика 1920–1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія. – К., 1999.

Мітюков О.Г. Радянське архівне будівництво на Україні (1917–1973). –К., 1975

Нариси з історії архівної справи в Україні. – К., 2002.

Палієнко М. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К., 2008.

Панашенко В.В. Палеографія українського скоропису другої половини XVII ст. – К., 1974.

Страшко В. Правила передачі тексту кириличних документів XVIII ст. дипломатичним і популярним методами та рекомендації для застосування цих правил у виданнях наукового і науково-популярного типів. – К., 1992.

Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи. – К., 1997. – Частина 1 і 2.

Українські архівісти XIX – XX ст.: біобібліографічний довідник. – К., 2007.

Шепелев Л.Е. Архивные разыскания и исследования. – М., 1971.

Яковлев С.О. Українська радянська археографія. – К., 1965.

16. Інформаційні ресурси

<https://tsdea.archives.gov.ua> – Центральний державний електронний архів України.

<http://www.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000323> – Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Національної Академії наук України.

<https://archives.gov.ua> – Державна архівна служба України

<https://undiasd.archives.gov.ua> – Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства

